

Anders solidair

Dat de bereidheid van de rijkere Europeanen om te betalen voor de armeren in Europa niet erg hoog is, is op zich niet nieuw. We kennen allemaal de verhalen over Noord-Italianen die niet langer in één schuitje willen zitten met de rest van Italië en de Catalanen die niet meer willen betalen voor de rest van Spanje. Daar komt sinds kort ook nog een groep Randstedelingen bij die de Limburgers willen afstoten (randstadpartij.wordpress.com). Natuurlijk zijn al deze situaties uniek en zijn er ook institutionele en culturele verschillen die deze financiële argumenten op zijn minst versterken. Maar als dit

SANDRA PHILIPPEN

Hoofdredacteur ESB

s.phlippen@sdu.nl

ressentiment tegen inkomensoverdrachten al leeft onder mensen van eenzelfde nationaliteit en met gemeenschappelijke instituties, dan is het niet verwonderlijk dat Noord-Europeanen een dergelijk sentiment koesteren tegen Zuid-Europeanen. Pogingen van eurofielen om te appelleren aan een soort Europese solidariteit op basis van gemene delers als geschiedenis, cultuur en sociaaldemocratie wekken weerzin bij veel Europeanen, die wordt afgereageerd bij ieder Europees referendum. Een begrijpelijke reactie want Europa en de euro zijn gepresenteerd als economische overeenkomsten van wederzijdse belangen, waarbij solidariteit nooit als tegenprestatie werd genoemd.

Solidariteit onder leden in een groep ontstaat door een gemeenschappelijk belang, ten gunste van de groepsleden, maar soms ten koste van zichzelf. De vorm van solidariteit waaraan eurofielen appelleren gaat uit van gelijkheid in de eurozone met weinig structurele onevenwichtigheden, met dezelfde normen en waarden en vanuit een collectief bewustzijn. Solidariteit op basis van conformisme wordt hierbij gerealiseerd door sociale pressie. Durkheim (1893) beschreef deze vorm van solidariteit als mechanische solidariteit en het Europese beleid waar Merkel op afstevent lijkt er verdraaid veel op: Europese landen moeten zich aan de afgesproken begrotingsnorm houden, voor gelijke institutionele verhoudingen op de Europese arbeidsmarkten zorgen en allemaal een even hoge arbeidsproductiviteit creëren als Duitsland heeft.

Maar Durkheim leert ons dat deze vorm van solidariteit niet geschikt is voor complexe samenlevingen. Voor een samenleving als de Europese leent zich veeleer een vorm van solidariteit die uitgaat van structurele verscheidenheid door specialisatie en arbeidsdeling. Wanneer verschillende functies in Europa elkaar aanvullen ontstaat het besef van wederzijdse afhankelijkheid, wat aanleiding geeft tot organische solidari-

teit. Solidariteit op basis van welbegrepen eigenbelang.

Deze vorm van solidariteit is veel meer in lijn met het economisch belang van de eurozone en biedt daarom een veel geloofwaardiger perspectief voor Europeanen.

Vanuit economisch perspectief is het sentiment van het niet langer willen betalen aan zwakke eurolanden natuurlijk onzin. De miljarden steunmaatregelen die je zou kunnen opvatten als inkomensoverdrachten zijn ten eerste incidenteel. Als we zouden willen beoordelen of we dat geld allemaal wel gaan terugkrijgen, zouden we deze bedragen eerst eens moeten afzetten tegen hoeveel geld 'we' sinds het ontstaan van de eurozone aan de aanwezigheid ervan al

hebben verdiend. De interne vrije markt bijvoorbeeld levert de Nederlander gemiddeld een maandsalaris per jaar op, zo becijferde het CPB. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de mogelijk nog te behalen voordelen door de geplande virtuele Europese arbeidsmarkt waarvan in het laatste EU-pact melding wordt gemaakt.

Een ander belangrijk voordeel is dat de euro vanwege de zwakkere eurolanden kan devalueren, waardoor producten uit sterke eurolanden voordeliger worden buiten de eurozone. Hierbij is het wel opmerkelijk dat deze verschillen, die zichtbaar gemaakt kunnen worden door reële wisselkoersspanningen, niet tot een duidelijk Noord-Zuid-onderscheid leiden in de eurozone (Brakman en Inklaar, 2012).

Maar het grootste belang voor Noord-Europese landen is toch waarschijnlijk het feit dat we er al onderdeel van zijn. De kosten en baten van een alternatief zijn moeilijk te bepalen: bij de kosten van een uitstap moeten de baten van het erbij blijven worden opgeteld en van de baten van een uitstap moeten de baten van een vrije interne markt en exportvoordeel door devaluatie worden afgetrokken. Het moge duidelijk zijn dat er geen economische grondslag is voor het sentiment om Noord- en Zuid-Europa te splitsen. Maar om ook niet-economen in de eurozone over te halen om deel uit te willen maken van een toekomstig Europa is een nieuw verhaal nodig dat niet langer appelleert aan een vorm van opgelegde solidariteit, maar aan een solidariteit vanuit het besef van wederkerigheid door diversiteit.

Brakman, S. en R.C. Inklaar (2012) *Wisselkoersspanningen binnen de eurozone*. ESB, 97(4626), 20–22.

Durkheim, E. (1893) *De la division du travail social*. Parijs: Les Presses Universitaires de France.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.